

V STUDENCKO-DOKTORANCKA
KONFERENCJA NAUKOWA

KONFA

ARCHEOLOGIA I FILOLOGIA KLASYCZNA INTERDYSCYPLINARNE SPOJRZENIE NA PRZESZŁOŚĆ

19.01.2024

11:00

KONFERENCJA.F.A@GMAIL.COM

V STUDENCKO-DOKTORANCKA
KONFERENCJA NAUKOWA

5th STUDENT AND DOCTORAL
CONFERENCE

KONFA

ARCHEOLOGIA I FILOLOGIA KLASYCZNA

INTERDISCYPLINARNE SPOJRZENIE NA PRZESZŁOŚĆ

ARCHEOLOGY AND CLASSICS

INTERDISCIPLINARY APPROACHES TO THE PAST

19.01.2024
11:00 A.M.

O KONFERENCJI

Zarówno archeolodzy, jak i filolodzy określani mianem „klasycznych”, prowadzą badania nad dziedzictwem świata antycznego. Z pozoru ich doświadczenia badawcze wydają się całkowicie odmienne, jednak dzięki prowadzonym wspólnie badaniom, naukowcy obu tych dziedzin są w stanie przedstawić dzieje ludzkości w szerszym kontekście, rzucić nowe spojrzenie na dobrze już znane artefakty, teksty i stanowiska wykopaliskowe.

Celem naszej konferencji jest prezentowanie najnowszych odkryć, a także analizowanie dobrze znanych tematów z perspektywy badań prowadzonych interdyscyplinarnie. Do udziału w konferencji zapraszamy nie tylko archeologów i filologów klasycznych, ale także przedstawicieli innych dziedzin, chcących spojrzeć na przeszłość z perspektywy swojej specjalizacji, takich jak na przykład historycy, kulturoznawcy, psychologzy, czy informatycy.

Nasza konferencja skupia się na czasach starożytnych, jesteśmy jednak otwarci na tematy wykraczające poza ten okres, o ile odnoszą się one do dorobku archeologicznego lub dotyczą analizy tekstów napisanych w językach klasycznych.

Biorąc za punkt wyjścia popularyzację współpracy między młodym pokoleniem archeologów i filologów klasycznych, Koło Naukowe Młodych Klasyków oraz Międzywydziałowe Towarzystwo Naukowe Badań i Ochrony Światowego Dziedzictwa Kulturowego HUMANICA działające przy Uniwersytecie Warszawskim, zapraszają do wysłuchania referatów dotyczących współpracy interdyscyplinarnej i wzajemnego zastosowania dorobku archeologii klasycznej w badaniach filologicznych, jak i filologii klasycznej w badaniach archeologicznych.

ABOUT THE CONFERENCE

Both archaeologists and philologists referred to as “classical” conduct research on the heritage of the ancient world. Apparently, their experiences seem to be completely different, but thanks to their joint research, scientists from both fields are able to present the history of humanity in a broader context, to take a new look at well-known artefacts, texts and excavations.

The aim of our conference is to present the latest discoveries, as well as analyse well-known topics from the perspective of interdisciplinary research. We invite not only archaeologists and classical philologists, but also representatives of other fields who want to look at the past from the perspective of their specialization, such as historians, cultural scholars, psychologists or computer scientists.

Our conference focuses on ancient times, but we are open to topics beyond that period, as far as they relate to archaeological work or to the analysis of texts written in classical languages.

Taking as a starting point the popularization of cooperation between the young generation of archaeologists and classical philologists, The Scientific Circle of Young Classics and the Interfaculty Scientific Society for Research and Protection of the World Cultural Heritage HUMANICA, operating at the University of Warsaw, invite you to listen a lectures about interdisciplinary cooperation and mutual application of the achievements of classical archaeology in philological research and classical philology in archaeological research.

PROGRAM

GODZINA TIME	PROGRAM PROGRAM	TYTUŁ TITLE	AUTOR AUTHOR	AFILIACJA AFILIATION	JĘZYK LANGUAGE
11:00 – 11:05	OTWARCIE KONFERENCJI OPENING OF THE CONFERENCE	Powitanie prelegentów i słuchaczy. Krótkie wprowadzenie do poruszanych tematów. <i>Welcoming the speakers and listeners. A short introduction to the topics discussed.</i>			ENG
11:05 – 11:45	WYKŁAD INAUGURACYJNY INAUGURATION LECTURE	When archaeology meets philology – Ptolemaic Pathyris Project	dr Aneta Skalec, dr Wojciech Ejsmond	IKSIO PAN	ENG
11:45 – 12:00	DYSKUSJA DISCUSSION	Czas na zadawanie pytań prelegentom i dyskutowanie nad poruszonymi tematami. <i>Time to ask questions to the speakers and discuss the topics raised.</i>			ENG
12:00 – 12:20	WYKŁAD LECTURE	Professor AI - what scientists can gain from new technologies, and how much they can lose	mgr Hanna Milewska	UW ; Collegium Humanum ; SWPS	ENG
12:20 – 12:40	WYKŁAD LECTURE	Reconstruction of the Proto-Romanian Language – Why it matters	Ghinea Vlad Mihail	UniBuc ; ASE	ENG
12:40 – 13:00	WYKŁAD LECTURE	Variations on the Beloved's Illness: On Feminine Style in Sulpicia (Tib. III.17)	Laura Verónica Sancineto	UBA	ENG
13:00 – 13:20	DYSKUSJA DISCUSSION	Czas na zadawanie pytań prelegentom i dyskutowanie nad poruszonymi tematami. <i>Time to ask questions to the speakers and discuss the topics raised.</i>			ENG
13:20 – 13:50	PRZERWA NA LUNCH LUNCH BREAK	Czas na korzystanie z darmowego bufetu, napicie się ciepłych i zimnych napojów, kontynuowanie dyskusji w kuluarach. <i>Time to enjoy the free buffet, drink hot and cold drinks, continue the discussion in the lobby.</i>			
13:50 – 14:10	WYKŁAD LECTURE	Apolloński Amyklaion, czyli o tym, ile snu z powiek filologom, archeologom i szpiegom wojennym spędzać może jedno greckie sanktuarium	mgr Justyna Chojecka i mgr Aleksandra Świdurska	UW	PL
14:10 – 14:30	WYKŁAD LECTURE	Czy można wyleczyć niewiernego? Tradycja nosokomeionów w cesarstwie wschodniorzymskim na przykładzie obiektu na półwyspie Firuzköy na jeziorze Kükükçekmece	mgr Evelina Kachynska	PAN	PL
14:30 – 14:50	WYKŁAD LECTURE	Przrządy alchemiczne starożytnych Greków	lic. Grzegorz Sus	UJ ; UW r	PL
14:50 – 15:10	DYSKUSJA DISCUSSION	Czas na zadawanie pytań prelegentom i dyskutowanie nad poruszonymi tematami. <i>Time to ask questions to the speakers and discuss the topics raised.</i>			PL
15:10 – 15:30	WYKŁAD LECTURE	Tanaja/Danajowie w świetle źródeł egipskich i greckich	lic. Olga Chatys	UW	PL
15:30 – 15:50	WYKŁAD LECTURE	„Relacje wzajemne ośrodków pielgrzymkowych Egiptu epoki justyniańskiej w Abu Mena i Marei/Filoksenite w świetle badań numizmatycznych i źródeł pisanych”	Michał Mozyrski	UW	PL
15:50 – 16:10	WYKŁAD LECTURE	„Wypoczywaj przy tobie stulecia cieni”: Heidegger i metapsychologia historyczna	Katarzyna Ekes, mgr Maurycy Kowalczyk	UW i SWPS	PL
16:10 – 16:30	DYSKUSJA DISCUSSION	Czas na zadawanie pytań prelegentom i dyskutowanie nad poruszonymi tematami. <i>Time to ask questions to the speakers and discuss the topics raised.</i>			PL
16:30 – 16:40	PRZERWA KAWOWA COFFEE BREAK	Czas na korzystanie z darmowego bufetu, napicie się ciepłych i zimnych napojów, kontynuowanie dyskusji w kuluarach. <i>Time to enjoy the free buffet, drink hot and cold drinks, continue the discussion in the lobby.</i>			
16:40 – 17:00	WYKŁAD LECTURE	Owoce morza w diecie starożytnych Greków i Rzymian – między historią a archeologią.	lic. Patryk Grancow	UŁ	PL
17:00 – 17:20	WYKŁAD LECTURE	“Zwierzęta rzymskiego obozu legionowego w Novae – dotychczasowe wyniki analiz”	lic. Aleksandra Jaworska	UW	PL
17:20 – 17:40	WYKŁAD LECTURE	Źródła numizmatyczne i epigraficzne w badaniach nad podróżami cesarza Hadriana	mgr Wojciech Wierzbicki	UG	PL
17:40 – 18:00	DYSKUSJA DISCUSSION	Czas na zadawanie pytań prelegentom i dyskutowanie nad poruszonymi tematami. <i>Time to ask questions to the speakers and discuss the topics raised.</i>			PL
18:00 – 18:20	WYKŁAD LECTURE	Historia i Reliefy Naskalne Królestwa Adiabene	lic. Szymon Zdanowicz	UW	PL
18:20 – 18:40	WYKŁAD LECTURE	Ikonografia Afrodyty w okresie klasycznym – wpływ literatury na sztuki wizualne	lic. Jakub Godek	UW	PL
18:40 – 19:00	WYKŁAD LECTURE	Archeologia i filologia klasyczna - dwie drogi - jeden cel. Próba syntezy	mgr Przemysław Kobiałka	UG	PL
19:00 – 19:20	DYSKUSJA DISCUSSION	Czas na zadawanie pytań prelegentom i dyskutowanie nad poruszonymi tematami. <i>Time to ask questions to the speakers and discuss the topics raised.</i>			PL
19:20 – 19:30	ZAKOŃCZENIE KONFERENCJI END OF THE CONFERENCE	Uroczyste zakończenie konferencji i pożegnanie wszystkich uczestników. <i>Ceremonial ending of the conference and farewell to all participants.</i>			PL

Europe/Warsaw Time Zone

Miejsce / Place: Wydział Archeologii UW - Krakowskie Przedmieście 26/28 – sala 210

Link: <https://meet.google.com/acs-yxat-oxm>

KSIĘGA ABSTRAKTÓW

BOOK OF ABSTRACTS

WYKŁAD INAUGURACYJNY

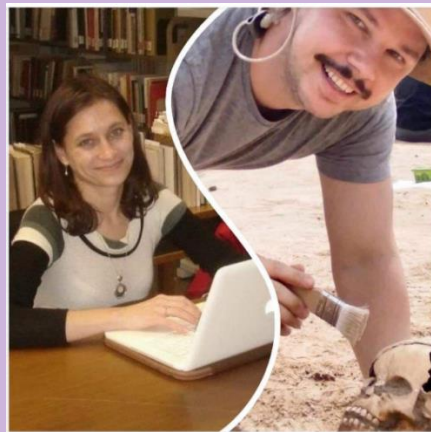
INAUGURATION LECTURE

Dr. Aneta Skalec, Dr. Wojciech Ejsmond

(Institute of Mediterranean and Oriental Cultures, Polish Academy of Sciences)

When archaeology meets philology – Ptolemaic Pathyris Project

Dr. Aneta Skalec is a papyrologist, archaeologist and roman lawyer. She graduated from University of Warsaw at the Faculty of Archeology and at the Faculty of Law and Administration. Since 2015 she is a coordinator of the Polish-Italian cooperation within of the Warsaw Mummy Project and since 2017 a member of the Gebelein Archaeological Project. From 2017 to 2019 she was an Associated Professor in Roman Law at the Jan Długosz University in Częstochowa. From July 2022 she is the team member of the ERC NOTAE Project (as a PostDoc researcher), within which her research concentrated primarily on the Paternmouthis' archive and the late antique documents from the Hermopolites nome. In April 2024 she will start the "Ptolemaic Pathyris Project – interdisciplinary research on the urban layout and domestic architecture of the town" grant, founded by the National Science Centre, Poland, within the Polonez bis 2 program.

Dr. Wojciech Ejsmond is an archaeologist specializing in ancient Egypt, particularly the fourth and third millennia BC, burial customs, mummies, and landscape archaeology. He completed his bachelor's and master's degrees at the Institute of Archaeology, with his master's thesis focused on Egyptian temples during the Predynastic and Archaic Period. He also pursued doctoral studies at the University of Warsaw, defending his dissertation on Gebelein during the Pre- and Early Dynastic Period. Since 2013, he is directing an archaeological mission in Gebelein, known as the Gebelein Archaeological Project. Additionally, since 2015, he is involved in the research on Egyptian mummies at the National Museum in Warsaw, co-directing the Warsaw Mummy Project.

About Gebelein Project: <https://gebelein.wordpress.com>

Gebelein is a micro-region in southern Upper Egypt encompassing numerous archaeological sites, for example, three cemeteries and two settlements. Local relics of the past have survived in very good condition due to local dry conditions, including approximately 14,000 documents written in Greek and Demotic sourced from the ruins of the town of Per-Hathor, known in Greek as Pathyris, located in the centre of Gebelein. The Ptolemaic Pathyris Project will be initiated within the archaeological mission in April 2024 in the form of a research grant from the National Research Centre (grant no. 2022/45/P/HS3/01807) and is a good example of cooperation between archaeologists and philologists. The archival and field surveys programme, initiated in 2013, allowed the establishment of distribution, dating, and interpretation of archaeological sites in the Gebelein area. A geophysical survey provided information on their structure, such as the extent and plans of several tombs. Thus, in some cases, research and occupation histories were reconstructed despite limited documentation from previous fieldwork. Available archival documentation and current field surveys allowed us to locate several tombs that have not survived to the present day and brought our attention to the potential of unpublished records concerning the town of Pathyris. It was explored in the late 19th and early 20th centuries by numerous scholars, but the results of their field activities were never published to a satisfying extent. Nevertheless, the town is very important for papyrologist because it played the role of a district (nome) capital from approximately 186 BCE to 88 BCE. The richness of the documents sourced from the ruins of the town made it a unique site to understand life in provincial Upper Egypt in Ptolemaic times. However, there are numerous lacunae in our knowledge of the centre, which seriously limit our understanding. For example, the urban landscape of Ptolemaic Pathyris is known in generic terms. The current project aims to fill this research gap and to conduct interdisciplinary research on the urban layout and domestic architecture of the town, combining various kinds of sources, archaeological (primarily archival: unpublished photographs and notebooks from previous excavations) and geospatial data with Greek and Demotic papyri containing topographical information. Ancient documents, archival documentation from old excavations, and the results of the current fieldwork provide us with a rare glimpse into the life of a provincial administrative centre in Ptolemaic times in Upper Egypt. One of the outcomes of the project will be a digital 3D model of Pathyris, which will combine philological and archaeological data.

WYKŁADY W JĘZYKU ANGIELSKIM

LECTURES IN ENGLISH

Mgr Hanna Milewska

(Uniwersytet Warszawski; Collegium Humanum; Uniwersytet SWPS)

Professor AI - what scientists can gain from new technologies, and how much they can lose

The rapid development of new technologies, including artificial intelligence (AI), makes it possible to implement into various fields of science, completely new ways of conducting research and documenting its results. Archaeologists, philologists and historians alike are gaining access to a growing number of programs that "facilitate" their daily work. Some of these programs are available to everyone for free, or require a subscription, while other tools are still being tested and will be for research purposes only, or for police use. The years 2020 - 2023 have shown us how fast the AI market is growing and made us realize that new technologies will be increasingly used in our daily lives. Many museums have brought their collections online, or created interactive hologram displays. People increasingly began to derive their knowledge from online databases and Chat GPT answers, instead of searching the available sources themselves. This state of affairs poses new challenges for the world of history researchers. How can we use modern technologies? Can the result of cooperation between computer scientists and archaeologists also prove useful in other areas of life? Is it possible to replace long hours spent in archives, with a single click on the keyboard? Can we fully trust the data given to us by the computer? In this presentation, based on various examples and research, I will try to bring you closer to the answers to the above questions.

Ghinea Vlad Mihail

(University of Bucharest; Academia de Studii Economice din București)

Reconstruction of the Proto-Romanian Language – Why it matters

The Proto-Romanian language represents the last common ancestor of the main four dialects of the modern Romanian language: Dacoromanian, Aromanian, Meglenoromanian and Istroromanian. In the same time, it is one of the dialects of the so called "Proto-Romance" language, the dialect continuum that eventually broke into forming the modern Romance Languages, and which descends from Vulgar Latin. Proto-Romanian is just one of the aspects that shroud early Romanian history in mystery. The process of the formation of the Romanian language has historically been politicised to the point entire works are being disregarded as pieces of political propaganda by different kinds. In this work I attempt to use the linguistic method to find out just who the very early Romanians were, what were their main language influences, and whether or not using linguistic reproduction we can find out something about how the Romans interacted with the local populations after the Fall of Rome and in the Early Middle Ages.

Laura Verónica Sancineto
(Universidad de Buenos Aires)

Variations on the Beloved's Illness: On Feminine Style in Sulpicia (Tib. III.17)

The expression of concern for the beloved's illness and supplications to the gods for her health are part of the amatory ritual (Ov. Ars. 2.318-27) and a recurring theme in elegiac poetry (Ov. Am. 2.13.8; Prop. 2.9.25; Tib. 2.5.10). Now, the third book of the *Corpus Tibullianum* presents a variation on this theme. In poem 3.17, attributed to Sulpicia, it is the ailing amatrix who reprimands the iuvenis for his indifference to her illness. On the other hand, poem III.10, commonly attributed to Tibullus, can be read as a rewriting and amplification of Sulpicia's poem. Here, the poet offers pleas to the god Apollo for the health of the puella while urging Cerinthus to set aside his fear. In this sense, he adopts an intermediate position in the love relationship. As many scholars have argued, the position of the amator in elegy is feminized, as it subverts the power dynamics of Roman society. Therefore, it is common in this genre for the amator to adopt a reproachful tone, which was considered typical of female discourse in the ancient world (Don. Ad Adel. 291.4). We propose that in poem 3.17, the feminine poetic voice is expressed through the plaintive tone characteristic of this gender, primarily through the use of the first person, the subjunctive mood, and rhetorical questions. In contrast, in poem 3.10, the masculine poetic voice adopts an assertive and unaffected tone, marked primarily by the use of the imperative mood. Thus, we argue for the manifestation of a feminine style in poem 3.17, which is performative and not biologically determined.

WYKŁADY W JĘZYKU POLSKIM

LECTURES IN POLISH

Mgr Justyna Chojecka i mgr Aleksandra Świdurska

(Uniwersytet Warszawski)

Apolloński Amyklaion, czyli o tym, ile snu z powiek filologom, archeologom i szpiegom wojennym spędzać może jedno greckie sanktuarium

Amyklaj, czyli położone o kilka kilometrów na południe od Sparty miasto, odegrało bardzo ważną rolę w historycznym oraz kulturowym biegu dziejów Grecji starożytnej. Był to jeden z najstarszych ośrodków położonych w Lakonii, a w swym eposie wspominał już o nim nawet Homer. Choć po podbiciu przez Spartę Amyklaj nigdy nie odzyskały dawnej świetności, wciąż stanowiły niezwykle istotne centrum sakralne. O kwitnącym tam kulcie Apollona czy o Hiacyntiach, ważnym dla starożytnych Lacedemończyków święcie, opowiadało wielu antycznych autorów. Obok grobu Hiacynta miały tam znajdować się także groby Agamemnona oraz Kasandry, którą czczono pod imieniem Aleksandry w lokalnej świątyni. Centralny obiekt stanowiło jednak sanktuarium Apollona wraz ze wspaniałym tronem i posągami boga, znanymi nam doskonale dzięki bogatemu opisowi Pauzanasza. Wraz z upadkiem antycznych kultów Amyklaj popadły jednak w zapomnienie i przez lata ich lokalizacja była mylnie wskazywana. Błąd ten naprawiono z inicjatywy Williama Martina Leake’a, brytyjskiego żołnierza, który trudnił się szpiegostwem na terenie Grecji, udając turystę. Dzięki jego pracom, opartym na tekstach Pauzanasza, Polibiusza i Ksenofonta, pod koniec XIX wieku rozpoczęto wykopaliska wokół kościoła Agia Kyriaki, który ostatecznie musiał zostać rozebrany, by umożliwić zbadanie znajdujących się pod nim ruin Amyklaionu, czyli świątyni Apollona. Burzliwa historia wykopalisk w Amyklaj toczy się do dnia dzisiejszego, owocując coraz to nowymi odkryciami. Wśród znalezionych obiektów znalazły się między innymi wotywna figurki jeszcze z epoki brązu, co umożliwiły badaczom odtworzenie mykeńskiego kultu Hiacynta. Amyklaj obrazują nam jednocześnie, i w jaki sposób teksty filologiczne stanowią wskazówkę dla archeologów, i jak archeologia rzuca światło na kwestie ginące w mroku przez brak źródeł pisanych, przedstawiając owoc współpracy starożytników z najróżniejszych obszarów nauki.

Mgr Evelina Kachynska
(Polska Akademia Nauk)

Czy można wyleczyć niewiernego? Tradycja nosokomeionów w cesarstwie wschodniorzymskim na przykładzie obiektu na półwyspie Firuzköy na jeziorze Küçükçekmece

Nosokomeiony (grec. νοσοκομείον) w swoim materialnym oraz duchowym wymiarach stanowią ważne źródło pytań dla wielu badaczy-bizantynistów. Historia ośrodków leczniczych, świadczących opiekę w zakresie różnorodnych chorób zarówno cielesnych jak i duchowych, sięga daleko czasów prebizantyjskich. Świątynie Asklepiosa, oferujące wówczas kompleksowe podejście do problemów zdrowotnych często uważane są za prototypy bizantyjskich nosokomeionów głównie ze względu na stosowanie diagnostycznych inkubacji oraz silne zabarwienie kultowe leczniczego procesu.

Genetyczne powiązania cesarstwa wschodniorzymskiego z tradycjami przedchrześcijańskimi są naturalnym oraz logicznym zjawiskiem, lecz kwestia przyjęcia nowej religii odegrała kluczową rolę w pojawieniu się nowych form instytucji, w tym w zakresie opieki zdrowotnej. Nowe postaci duchowości, jak i same praktyki kultowe wymagały specyficznych rozwiązań architektonicznych, przykłady których wykazują wiele cech wspólnych, jak na przykład konstrukcje hemicyklowe.

W swoim referacie chciałabym omówić zagadnienie bizantyjskich nosokomeionów jako ośrodków kompleksowej opieki zdrowotnej, na przykładzie obiektu na półwyspie Firuzköy na jeziorze Küçükçekmece w prowincji Stambuł (Turcja). Szczególna uwaga zostanie również poświęcona kwestii wyboru form architektonicznych oraz opisów w ówczesnych źródłach.

Lic. Grzegorz Sus
(Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Wrocławski)

Przyrządy alchemiczne starożytnych Greków

Prelekcja ma na celu wprowadzenie słuchaczy w tematykę alchemiczną starożytnych Greków, ze szczególnym uwzględnieniem przyrządów używanych przy różnego rodzaju przemianach metali i eksperymentach. Głównym podłożem rozważań będą antyczne teksty greckich alchemików, szczególnie Zosimosa z Panopolis. Podczas prelekcji zostanie również podjęta próba odpowiedzi na pytanie – czy cokolwiek z alchemicznej aparatury starożytnej dotrwało do czasów współczesnych.

Lic. Olga Chatys
(Uniwersytet Warszawski)

Tanaja/Danajowie w świetle źródeł egipskich i greckich

Archeolodzy zawsze podchodzą bardzo ostrożnie do źródeł pisanych. Mimo, iż uważa się, że nawet w mitach i legendach kryje się ziarenko prawdy, udowodniono również, że w dokumentach i traktatach politycznych stosowano kłamstwo lub propagandę. W roku 1968 uczony Paul Faure zaproponował, że egipski toponim „Tanaja” może być identyfikowany z greckimi „Danajami”, czyli Mykeńczykami. W tym przypadku ziarenko prawdy z mitów greckich może dać nam zupełnie inne spojrzenie na niezbyt wiarygodne egipskie teksty źródłowe. Podczas gdy kontakty minojsko-egipskie są poświadczone rzetelnym materiałem archeologicznym, to kontakt mykeńsko-egipski jest tematem pełnym niewiadomych. Mimo to, według Cline’a relacje między Egeą a Egiptem zacieśniają się najbardziej w okresie między panowaniem Totmesa III i Ramzesa II, kiedy to właśnie Mykeńczycy są hegemonami na Morzu Egejskim. Dowodem na obecność Mykeńczyków w Egipcie w późnej epoce brązu jest wzmożona ilość dzbanów kabłąkowych znajdujących na stanowiskach archeologicznych nad Nilem. Naczynia te, charakterystyczne dla kultury mykeńskiej, odkryto w dużych ilościach w ważnych miastach egipskich, takich jak Amarna, Tell el-Dab’a, Memphis i Sakkara, w praktycznie każdym rodzaju kontekstów. Wraz z nimi w słownictwie egipskim pojawiła się nowa nazwa związana ze strefą egejską – „Tanaja”. Celem mojego wystąpienia będzie przedstawienie wszystkich znanych do tej pory przykładów wystąpienia toponimu „Tanaja” w Egipcie a także wszystkich potencjalnie związanych z nimi dowodów archeologicznych i filologicznych, które mogłyby potwierdzić hipotezę, że „Tanaja” to „Danajowie”. Rozprawię również nad mitycznym odzwierciedleniem rzeczywistości historycznej i archeologicznej danej hipotezy w literaturze greckiej i rzymskiej a także przedstawię swoje wnioski i propozycje na ten temat.

„Relacje wzajemne ośrodków pielgrzymkowych Egiptu epoki justyniańskiej w Abu Mena i Marei/Filoksenite w świetle badań numizmatycznych i źródeł pisanych”

„Marea”/Filoksenite i Abu Mena stanowią dwa bliźniacze ośrodki pielgrzymkowe schyłku starożytności w Egipcie, położone ok. 40 km na zachód od Aleksandrii. Na terenie bizantyńskiego miasta „Marea”/Filoksenite prowadzone są przez UW od 2000 r. kompleksowe badania archeologiczne, ukazujące niezwykle barwny obraz życia miasta w V-VIII w. Znane nam źródła pisane dotyczące funkcjonowania Filoksenite oferują pełne i jasne spojrzenie na prężnie funkcjonujący w VI w. ośrodek postępu pielgrzymów w drodze do oddalonego o ok. 20 km grobu św. Menasa w Abu Mena. Zarówno badania archeologiczne obu ośrodków, jak i źródła pisane ukazują jasno współzależność obu miast. Dotychczasowe sezony wykopaliskowe w „Marei”/Filoksenite przyniosły znaleziska ponad 8000 monet (W większości materiał dotychczas niepublikowany), w tym znaleziska pojedyncze (zguby) oraz gromadne (sakiewki). Prowadzone przez Niemiecki Instytut Archeologiczny w XX wieku badania na terenie Abu Mena zaowocowały szeregiem ważnych znalezisk, w tym co najmniej kilkunastu tysięcy monet. Materiał numizmatyczny z badań DAI w sanktuarium Św. Menasa opracowany został przez H.-Ch. Noeske i opublikowany w monumentalnym korpusie zawierającym katalog monet, jak i wstępną ich analizę. Lwią część (ok. 75%) monet przeanalizowanych przez H.-Ch. Noeske stanowią znaleziska minimi pochodzące z alabastrowego krateru odkrytego w pobliżu cenotafu św. Menasa. Znaleziska z Abu Mena są niezbędnym materiałem porównawczym dla opracowania monet z sąsiedniej Filoksenite i zrozumienia specyfiki ich struktury typologicznej. Niniejszy referat ma na celu zaprezentowanie obrazu zależności obu ośrodków pielgrzymkowych późnej starożytności, jaki przedstawiają źródła pisane oraz materiał numizmatyczny. Dzięki analizie dwóch dużych zespołów monetarnych jesteśmy w stanie nie tylko wykazać szereg analogii pomiędzy nimi, ale i uzyskać jaśniejszy obraz wzajemnych relacji obu miast bizantyńskiego Egiptu.

„Wypoczywają przy tobie stulecia cieni”: Heidegger i metapsychologia historyczna

Od XIX wieku umacnia się świadomość historycznych przemian w samorozumieniu człowieka. Dotyczą one tak fundamentalnych, z dzisiejszego punktu widzenia, pojęć jak wola, podmiotowość, sumienie, jednostka; dotyczą całościowej wizji tego, kim jest człowiek, co nim powoduje i jaka jest natura duchowości. Coraz jaśniej zdajemy sobie sprawę, że minione, czy wręcz zamierzchłe pokolenia rozumiały siebie inaczej, i że sama psyché – o tyle, o ile zawsze jakoś siebie rozumiała – również ma swoją historię. Wykładnia tych przemian przyjmowała najróżniejsze formy: od procesualnego odkrywania człowieczeństwa, poprzez jego esencjalne przemiany, aż po apokaliptyczną degenerację. Kluczowe pozostają pytania o to, jak kształtowała się ta samowiedza i jaki mamy w nią wgląd, szczególnie tam, gdzie nie była ona wprost problematyzowana. Wychodząc od myśli Martina Heideggera, opiszemy ogólne założenia i warunki możliwości uprawiania metapsychologii historycznej, by następnie zaprezentować, jaki jest możliwy wgląd w ludzkie doświadczenie i samorozumienie na gruncie filologii oraz archeologii.

Owoce morza w diecie starożytnych Greków i Rzymian – między historią a archeologią

Morza pełniły niezwykle istotną rolę w funkcjonowaniu cywilizacji antycznych Greków i Rzymian. Były one ważne nie tylko ze względu na umożliwienie prowadzenia handlu zamorskiego czy podróżowania, lecz przede wszystkim były źródłem wielu zasobów naturalnych w tym ryb oraz owoców morza. Jak wykazują antyczne teksty, Grecy oraz Rzymianie bardzo chętnie korzystali z dostępnych im darów natury pozyskanych z mórz, które można było wykorzystać w wielu dziedzinach życia codziennego, w tym w celach konsumpcyjnych. Celem referatu jest porównanie wyników analizy tekstów źródłowych opisujących wykorzystywanie owoców morza w gastronomii, z wynikami badań archeologicznych (resztek organicznych odkrytych w m.in. Pompejach i Herkulanum, oraz odkrytymi mozaikami i freskami), a także z rezultatami przeprowadzonych eksperymentów metodą archeologii doświadczalnej. Weryfikacja źródeł pisanych, będących domeną historii oraz filologii klasycznej, poprzez rezultaty badań archeologicznych pozwoli na pełniejsze ustalenie znaczenia owoców morza w diecie antycznych Greków i Rzymian.

Antyczne dzieła, takie jak m.in. „Δειπνοσοφισταί” Atenajosa z Naukratis (II – III w. n.e.), czy „De re coquinaria libri decem” (tradycja autorstwa przypisuje Apicjuszowi), wskazują, iż owoce morza były chętnie spożywane przez Greków i Rzymian. W tekstach tych pojawiają się zarówno informacje na temat konkretnych gatunków, które były obecne w diecie starożytnych, jak i czasu kiedy były one spożywane. Ponadto do dzisiejszych czasów zachowały się konkretne przepisy kulinarne, zawierające informacje na temat obróbki wstępnej ich mięsa czy właściwego sposobu ich przygotowywania. Co istotne, wiedza zawarta w tekstach może być choć częściowo zweryfikowana dzięki archeologii. Resztki organiczne oraz mozaiki i freski (z motywem *asàrotos òikos*) odkryte na wielu stanowiskach archeologicznych, m.in. w Pompejach, Herkulanum, czy Rzymie pozwalają zidentyfikować gatunki owoców morza spożywanych przez mieszkańców tamtych obszarów. Z kolei eksperymenty przeprowadzane przy użyciu metody archeologii doświadczalnej, polegające na rekonstrukcji wybranych potraw antycznych pozwalają m.in. zweryfikować przekazy nt. sposobów obróbki mięsa tych zwierząt (np. obróbka wstępna ośmiornicy).

“Zwierzęta rzymskiego obozu legionowego w Novae – dotychczasowe wyniki analiz”

Badania archeologiczne, prowadzone w Novae od lat 60. ubiegłego wieku, przyczyniły się do przyrostu wiedzy na temat funkcjonowania legionów rzymskich, architektury, struktur medycznych, a także pozwoliły na odkrycie wielu interesujących zabytków. Niniejszy referat przedstawia dotychczasowy stan badań i wiedzy na temat oceny gospodarki na podstawie szczątków zwierzęcych. Praca opiera się na przeprowadzanych od dekad badaniach zooarcheologicznych, a także analizach prowadzonych przeze mnie w ramach pracy magisterskiej. Wyniki przedstawiają rozkład gatunkowy zwierząt konsumpcyjnych oraz innych zwierząt obecnych w obozie. Szczątki pokonsumpcyjne wskazują na sprofilowany podział tusz oraz na preferowane części anatomiczne. Wyniki analiz pomiarów szczątków bydła również wskazują na transfer z Italii na tereny dolnego Dunaju. Dla najbardziej popularnego gatunku - świni - został określony wiek uboju. Omówiono rolę i funkcje poszczególnych gatunków zwierząt oraz na podstawie analiz archeozoologicznych określono ich wiek, ilość oraz płeć w celu uzyskania jak najdokładniejszego obrazu gospodarki.

Źródła numizmatyczne i epigraficzne w badaniach nad podróżami cesarza Hadriana

Podróżowanie w czasach starożytnych nie było zjawiskiem powszechnym, a w celach turystycznych peregrynacji udawali się jedynie bogaci przedstawiciele rzymskiego „establishmentu”. Na tle całej epoki wyróżnia się postać cesarza Hadriana (Publius Aelius Hadrianus), który pomimo sprawowania funkcji princepsa, niemal połowę swoich rządów spędził poza stolicą Imperium Romanum.

Cesarskie podróże Hadriana budziły zainteresowanie już w czasach antycznych, także u autorów tekstów narracyjnych, jak chociażby w przypadku późnoantycznego brewiarzysty Eutropiusza, który był skłonny stwierdzić, że Hadrian: *Orbem Romanum circumiit* („Objechał świat rzymski”) (Eutr. 8.7). Wbrew pozorom przekazy narracyjne, ze względu na lakoniczność niektórych *passusów*, nie pozwalają na dokładne prześledzenie trasy poszczególnych podróży cesarza, a także jego aktywności w tym czasie.

W badaniach nad wyprawami cesarza Hadriana – z oczywistych względów – wykorzystuje się materiał numizmatyczny oraz epigraficzny. Oba z wymienionych typów źródeł stanowią nieocenione uzupełnienie przekazów narracyjnych. Świadectwa epigraficzne w sposób o wiele bardziej szczegółowy – niż materiał narracyjny – omawiają poszczególne aktywności princepsa. Uwzględnienie tych jednorazowych, zapisanych w formie inskrypcji wydarzeń, nie byłoby możliwe w oparciu o powstające wiele lat po śmierci Hadriana opisy Kasjusza Diona czy też biografii cesarza wchodzącej w skład *Historia Augusta*. Szczególnie interesującą formą prezentacji dorobku cesarza są monety wchodzące w skład tzw. „serii monet podróżniczych”, których ikonografia odwołuje się bezpośrednio do osiągnięć Hadriana w odwiedzanych przez niego prowincjach.

Proponowana tematyka referatu opierać się będzie na prezentacji wybranych źródeł numizmatycznych oraz epigraficznych, które w znaczący sposób przyczyniły się do uzupełnienia cesarskiego itinerarium Hadriana. Materiały te pozwalają spojrzeć na różne aspekty związane z chronologią oraz działalnością „cesarza podróżnika”.

Historia i reliefy naskalne Królestwa Adiabene

Adiabene było jednym z licznych królestw powstałych na pograniczu Rzymsko-Partyjskim. Jego terytoria w przybliżeniu odpowiadały granicom współczesnego Kurdystanu irackiego. W przeszłości, znane było ono głównie za sprawą Józefa Flawiusza, który opisał je w swoim *Antiquitates Judaicae*, gdzie opisał, między innymi, przyjęcie judaizmu przez rządzących królestwem. Ożywienie się archeologii w tym regionie w ostatnich latach zaowocowało szeregiem znalezisk archeologicznych, które rzuciły nowe światło na realia kultury tego wpływowego wasala Arsakidów.

Na szczególną uwagę zasługują tutaj reliefy naskalne świadczące o eklektyczności sztuki Adiabene. Łączą one w sobie elementy typowo mezopotamskie, hellenistyczne i irańskie i pomimo braku zachowanych inskrypcji dostarczają wielu cennych informacji o sposobie w jakim przedstawiały się elity królestwa.

Referat dotyczyć będzie sześciu reliefów znajdujących się na trzech stanowiskach: trzech reliefów wykutych przy schodach prowadzących do ufortyfikowanego miasta Amadiya, dwóch reliefów pod bliźniaczymi fortecami Rabana-Merquly oraz reliefu Batas-Herir. Zostaną one opisane ze szczególnym naciskiem na analizę ikonograficzną a informacje z nich uzyskane zostaną zestawione z tymi zaprezentowanymi w *Antiquitates Judaicae* w celu lepszego zrozumienia historii i kultury tego wciąż słabo poznanego państwa.

Ikonografia Afrodyty w okresie klasycznym – wpływ literatury na sztuki wizualne

Afrodyta, dziś utożsamiana z boginią miłości, piękna i seksualności w czasach antycznych wielokrotnie zmieniała swoje oblicze. Obszar jej wpływów, w zależności od okresu obejmował dziedziny, które są od siebie bardzo odległe, tak jak praworządność i płodność, a nawet sprzeczne – jak wojna i harmonia społeczna. Na postrzeganie funkcji Afrodyty w antyku wpływ miało wiele czynników – między innymi kult, literatura czy historia społeczna, które bezpośrednio wpływały na sposób przedstawiania Afrodyty w sztukach wizualnych. Wystąpienie będzie skupiać się jednak na okresie klasycznym, ponieważ to właśnie wizerunek Afrodyty, który ukształtował się w tym czasie był następnie najbardziej rozpowszechniony a także został spopularyzowany w późniejszej kulturze europejskiej. W tym okresie wyobrażenie zarówno Afrodyty, jak i innych bogów, zostało szczególnie ukształtowane przez dwóch poetów: Hezjoda i Homera, którzy według słynnych słów Herodota (Dzieje, 2,53;2) „stworzyli Hellenom teogonię, nadali bogom przydomki, przydzielili im kult i sztuki i określili ich postacie”. To właśnie przekazane przez nich mity i opowieści sprawiają, że bóstwa takie jak Afrodyta stają się głównymi bohaterami własnych historii. Wizerunek Afrodyty wypracowany u tych dwóch twórców, a także ten z Hymnu homeryckiego do Afrodyty, był główną inspiracją do powstania idei Afrodyty jako bogini piękna, miłości i przyjemności seksualnej. Utwory te, pochodzące z okresu archaicznego przekazują nam jednak obraz Afrodyty znacznie odmienny od tego, który znamy z ówczesnych im kultów oraz przedstawień w sztukach wizualnych. Jednak już w kolejnych wiekach przeniknie on do powszechnej świadomości starożytnych Greków, co będzie miało swoje odzwierciedlenie w przemianach zachodzących w sferze sztuk wizualnych. Celem pracy będzie prześledzenie rozwoju ikonografii Afrodyty w okresie klasycznym oraz odkrycie czynników wpływających na zachodzące w niej zmiany, ze szczególnym uwzględnieniem literatury.

Archeologia i filologia klasyczna - dwie drogi - jeden cel. Próba syntezy

Archeologia od swojego początku zajmuje się odkrywaniem i badaniem materialnych śladów starożytnych cywilizacji, natomiast filologia klasyczna jest skoncentrowana na badaniu starożytnych tekstów pisanych, takich jak literatura, poezja czy inskrypcje, w celu odtworzenia historii, języka i kultury starożytnych Greków i Rzymian. Autor w swoim wystąpieniu postara się zaprezentować tematykę współpracy między tymi dwoma dyscyplinami w kontekście ich wspólnych starań o rekonstrukcję i zrozumienie przeszłości.

5th STUDENT AND DOCTORAL CONFERENCE

KONFA

ARCHEOLOGY AND CLASSICS INTERDISCIPLINARY APPROACHES TO THE PAST

KONFERENCJA.F.A@GMAIL.COM

<https://www.facebook.com/humanicauw>
<https://www.facebook.com/kolonaukowemlodychklassykow>

<https://www.youtube.com/@k.o.n.f.a.-archeologiaifil3144>